

Telegraful Român

Anul 166 • nr. 15-16

15 aprilie 2018

SFINȚII ÎN TEOLOGIA, SPIRITUALITATEA ȘI CULTUL BISERICII RĂSĂRITENE (I)

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Sfinții pe care Biserica Ortodoxă îi cinstește în teologia, spiritualitatea și viața ei liturgică, printr-un cult special, *relativ*, deosebit de cel *absolut* acordat lui Dumnezeu, au fost *oameni asemenea nouă*, cu aceleași neputințe și slăbiciuni, dar care, prin voința lor, s-au devotat slujirii și viețuirii în Hristos și cu Hristos, încât, cu ajutorul harului divin, au atins treptele posibile ale desăvârșirii și au ajuns să devină „eroii credinței”, „prietenii” și „casnicii lui Dumnezeu”, mijlocitorii noștri prin rugăciunile lor și *modele vrednice de urmat*, pe calea mântuirii.

1. Considerații teologice privind posibilitatea participării omului la sfințenia lui Dumnezeu

Dumnezeu l-a creat pe om din iubirea Sa nemărginită, pentru a-l face părtaș slavei și vieții Lui veșnice și nestricăcioase. Făptura umană a primit în sine, de la început, premisele nemuririi, dar nu plinătatea nemuririi. Omul a fost creat după *chipul lui Dumnezeu* cel veșnic viu, având posibilitatea să dobândească *asemănarea cu Dumnezeu* prin libera alegere a voinței sale, în ascultare și comuniune cu Dumnezeu – Izvorul vieții veșnice –, în conlucrare, în *sinergie*, cu *Harul divin*. Incoruptibilitatea sau nemurirea nu a fost un *dat definitiv* al naturii umane, ci mai degrabă un *dar* care trebuia cultivat prin comuniunea spirituală de iubire și viață a omului cu Dumnezeu. Făptura umană, însă, n-a păzit chipul dumnezeiesc de care a fost împărtășită și, prin neînfrânare și neascultarea de Dumnezeu, a murit, în primul rând sufletește, deoarece a ieșit din comuniunea de iubire cu Creatorul (Facere 1). Prin ruperea în mod arbitrar a relației sale iconice și a mișcării lui spre Dumnezeu, omul aduce în firea sa *stricăciunea, boala, suferința și moartea biologică*, se autonomizează, se autolimitează la spațiul și timpul creat, devenind rob al lăcomiei pătimașe specifică materialismului terestru. *Chipul lui Dumnezeu se întunecă*, omul cu greu mai poate atinge asemănarea cu Creatorul său pierzându-și veșmântul de har și lumină „*jesus de Dumnezeu*” și decade dintr-o făptură cerească într-una *biologică*. După învățătura Sfinții Părinți ai Bisericii, departe de Dumnezeu și fără viața Lui, omul este îmbrăcat în „*haine de piele*”, în trăsătura pătimitoare, primind în firea sa afectele și slăbiciunile iraționale ale animalelor precum: frica, foamea, setea, viața sexuală, concepția, nașterea, întinărirea, bătrânețea și moartea. Întregul organism psiho-somatic al omului a suferit odată cu căderea, o slăbire și astfel toate funcțiile sufletești au devenit iraționale, scăpând de sub controlul minții și ducând voia spre cele sensibile. Trupul, negăsind viața cea adevărată în suflet, se întoarce spre cele din afară și devine captiv în materie. Astfel, apar *patimile trupesti* iubitoare de plăcere, prin care omul se luptă, amăgindu-

se, să scoată viață și bucurie din materie [A se vedea pe larg la: Panayotis Nellas, *Omul – animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, Trad. rom de Arhid. Prof. Dr. Ioan Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1999].

Din această robie a păcatului și a morții ca înstrăinare de Dumnezeu, omul nu mai putea ieși de unul singur. Și de aceea, cu aceeași iubire dumnezeiască, mai presus de înțelegerea noastră, Unul din Sfânta Treime, Fiul lui Dumnezeu, a binevoit a Se întrupa și a Se naște în această lume, făcându-Se și Om adevărat, unind, în Persoana Sa, natura divină veșnică și sfântă cu natura umană muritoare, pentru a vindeca această natură umană de înclinarea spre păcat ca moarte spirituală a sufletului și de stricăciune. Prin Întruparea și întreaga iconomie dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu, prin ascultarea Sa desăvârșită până la moartea pe Cruce, prin Învierea și Înălțarea la ceruri, Mântuitorul Hristos a vindecat firea noastră cea stricată de păcat, a *înnoit-o, a sfințit-o* și a adus-o Tatălui ca o pângă a iubirii adevărate, ca o „*euharistie*” desăvârșită.

Singur Fiul lui Dumnezeu întrupat a putut realiza în Sine această *mântuire* a noastră, ca *trecere* la modul de viață al comuniunii cu Dumnezeu, pentru că numai El a putut înlătura în Sine cele trei mari piedici sau obstacole care stăteau în calea unirii noastre cu Dumnezeu: *firea noastră, păcatul și moartea*, dăruindu-ne iarăși șansa la viața de comuniune cu Sfânta Treime. „*De toate aceste trei piedici – arată Sfântul Nicolae Cabasila – Domnul îi dă omului putere să scape, ba încă și să se unească cu Sine, după ce le-a înlăturat pe toate una după alta; pe cea a firii, prin întrupare, unind firea noastră omenească în chip ipostatic cu firea dumnezeiască în persoana Sa, prin care nimicește depărtarea de la om până la Dumnezeu și se face punte de legătură între amândouă firile; pe cea a păcatului, prin răstignire, nimicind păcatul prin jertfa Sa de bunăvoie pentru păcatele lumii; iar zidul cel din urmă al morții, tirana, l-a surpat prin înviere, omorând moartea cu moartea Lui*” [Nicolae Cabasila, *Viața în Hristos*, cartea III; PG 150, 572; trad. rom. de pr. Teodor Bodogae, București 1989, p. 187].

În Hristos Cel răstignit și înviat se restaurează firea umană și se reface comuniunea dintre Dumnezeu și om, precum și *posibilitatea* participării omului la viața lui Dumnezeu. Dumnezeu este *Unul Sfânt prin ființă*, iar oamenii se pot împărtăși de sfințenia Lui prin *har*, prin *Taina lui Hristos* [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, EIBMBOR, București, 1978, p. 12] extinsă în lume, până la sfârșitul istoriei, sub „*chipul*” Bisericii, ca mediu al lucrării Sfântului Duh în viața credincioșilor, prin *Sfintele Taine*. Acestea sunt lucrările nevăzute ale lui Hristos, săvârșite prin acte văzute, prin care unește cu Sine pe cei credincioși și îi umple de puterea învierii și a vieții celei noi.

(continuare în numărul următor)

Lucrarea neîncetată a comuniunii

Teodor BACONSCHI

Conjuncția *cler și popor* face parte din abecedarul ecleziologic. Ambii termeni sunt reciproc indispensabili, făcându-ne să zărim în ei o metaforă a pleromei bisericești. Clerul – de succesiune apostolică – oglindește în veac tripla slujire a Mântuitorului. Are deci o paletă funcțională definitivă, iar rostul său, pentru creștinii ortodocși, nu suferă modificări dogmatice, indiferent de vremuri. Poporul, în schimb, nu e niciodată identic, tocmai pentru că e subiect însumat al timpului, deci al unei continue metamorfoze. Firește, rostul său teologal (ca *popor al Lui Dumnezeu*) se bucură de stabilitate, numai că persoanele botezate care-l compun sunt în prefacere și redefinire continuă. Scriu acestea pentru a sugera că dinamica istorică a Bisericii își află în popor deopotrivă matricea și regula de creștere. Poporul *ascultă* și, în același timp – cum spune adagiul –, exprimă însăși vocea Lui Dumnezeu, care se cuvine ascultată.

Natural este și faptul că poporul român – îmbisericit majoritar în Legea răsăriteană – evoluează fără încetare. Reciteam zilele acestea pagini (mereu atractive) din clasică *Istorie a literaturii române*, datorată lui G. Călinescu, și mă minunam să constat, iarăși, cât era de firavă și neîmplinită limba literatorilor noștri din prima jumătate a veacului XIX, când culturile apusene își atingeau zenitul, producând opere de *admirabilă sofisticare*. Abia prin atari comparații poți deveni mai optimist, măsurând ca pe o scală termometrică saltul uriaș făcut de atunci până azi. Poporul ortodox de la 1830 (în strivitoare majoritate rural și fără carte) nu mai seamănă defel cu acela contemporan, diversificat în multiple straturi și ajuns la o medie net superioară pe plan cognitiv, socioprofesional și religios. De aceea și clerului nostru îi revin datorii pastorale geometrice adecvate prefacerii la care mă refer. Nu mi-aș permite să-i dau lecții: descriu un tablou obiectiv. Dacă în trecut obștea

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Vasile Gafton

Învierea izvorâtă din Cuvânt | pagina 2

Pr. Academician Mircea Păcurariu

**Preoți din părțile de est ale Transilvaniei
în închisori și în deportare în anii 1916-1918**

| pagina 4

Lect. Dr. Ciprian Iulian Toroczka

Ortodoxie și Româanism.**O viziune teologică (I)** | pagina 5

Protopop

Pr. Dr. VASILE GAFTON

Împărtășiri din DARURILE ÎNVIERII

Se perindă clipele timpului alergând cu repeziciune unele după altele. Timpul trece și nu-l vede nimeni, dar el pătrunde peste tot, și toate sunt cuprinse de aceeași grabnică trecere a clipelor. Graba tuturor celor afectate/afecțate de timp este grabă spre moarte, spre capătul existenței din lumea aceasta. Timpul trece, noi trecem, toate trec.

Dar, într-un moment binecuvântat al istoriei, trecerea aceasta a căpătat alt sens. Lucrurile au început să nu mai alunece într-un mod ineluctabil spre moarte, ci spre viață. Odată cu Învierea lui Hristos lucrurile nu mai sunt străbătute de timp, ci de lumină. Așa mărturisim în una dintre frumoasele cântări ale Învierii: „Acum toate s-au umplut de lumină: și cerul, și pământul, și cele de dedesubt”. Lumina desăvârșește creația, care se înveșnicește prin Învierea lui Hristos din morți.

Însă, lumina din lucruri, lumina Învierii, asemenea timpului, nu poate fi văzută cu ochii noștri trupești. Cu toate acestea, ea străbate lucrurile și le transformă din interior, le schimbă condițiile de existență în lume. Așa cum lumea aceasta este atât ceea ce vedem noi, cât și ceea ce trebuie să învățăm din ea, ca și când, dintr-odată, nu am mai ști nimic despre ea și trebuie să credem în lucrurile care alcătuiesc lumea pentru a le face să vorbească, pentru a ne spune ele ce este de fapt lumea [Maurice Merleau-Ponty, *Vizibilul și invizibilul*, trad. de Livia Cătălina Toboșaru, Delia Popa, Ed. Tact, Cluj-Napoca, 2017, p. 16], tot așa, ochii credinței sunt ochii necesari pentru a vedea această schimbare din miezul lucrurilor. Schimbarea însăși se produce prin cuvântul nostru omenesc, cuvânt care capătă putere de la Cuvântul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos.

Așa încât, trebuie să vedem cu ochii credinței cum, în cadrul Sfintei Liturghii, pâinea și vinul aduse ofrandă de credincioși se preschimbă, prin cuvânt, în Trupul și Sângele lui Hristos-Cuvântul, în Trupul și Sângele Cuvântului Celui Înviat. Cei care se împărtășesc din acestea, cei care primesc Trupul și Sângele lui Hristos devin și ei parte a Trupului lui Hristos, Biserica. Cu alte cuvinte, „devin fii ai lui Dumnezeu prin înfiere, fiind uniți cu Fiul Însuși” [Jean-Claude Larchet, *Viața liturgică*, trad. din limba franceză de Felicia Dumas, Ed. Doxologia, Iași, 2017, p. 508].

Dar, nici chiar ceea ce spuneam anterior nu este vizibil, decât, cel mult ca o schimbare în cuvintele, modul de a fi și/sau gândirea celor care se împărtășesc. Învierea rămâne ascunsă în adâncul sufletelor celor care se hrănesc cu Hristos-Cuvântul, înlocuind prin această hrană/împărtășire, în trupul și sufletul lor, timpul cu lumina. Din acest motiv, nu ni se pare ceva atât de incredibil sau de străin de noi, faptul că Hristos a murit pe Crucea Golgotei. Nici celor apropiați ai Lui nu li s-a părut, în acea vreme, incredibil. De ce? Pentru că El a putut fi văzut acolo, sus, pe cruce, înălțat de ei, de semenii Săi, de neînțelegerea lor, a celor care L-au răstignit pentru nu puteau să vadă dumnezeirea Lui dincolo de carcasa trupului omenesc pătimitor al lui Iisus din Nazaret, trup pe care L-a luat ca să-l măntuiască.

Însă, pare cu totul incredibil și străin de noi (dar și de aceia, de atunci), faptul Învierii, care nu se produce la vedere, ca Răstignirea. Femeile mironosițe aleargă la mormânt, ca să ungă trupul mort cu miresme, după datina evreilor. Doi dintre apostoli, Luca și Cleopa pornesc spre Emaus, deoarece L-au văzut pe Învățătorul lor mort și numai frângerea pâinii de către Cel Înviat le amintește de Cel Viu, nu de Cel pe Care L-au văzut împuns cu sulița („vor privi la Acela pe care L-au împuns” In. 19, 37). În fine, cei unsprezece reacționează cât se poate de omenește la acea viziune sinistru a Răstignirii, pentru că se ascund într-o casă și stau înfricoșați după ușile încuiate.

Nu vedem Învierea. Dar, devenim dintr-odată credincioși ei, la auzul strigătului biruinței: Hristos a înviat! Din acel moment, toate devin cuvânt de biruință care împărtășește tuturor lumina negrăită a Învierii. Și, noi, ducem mai departe zvonul acesta, care se amplifică, se extinde și schimbă – fie și numai preț de un răspuns: Adevărat a înviat! – condițiile de existență ale lumii, ale noastre. Din nevăzători, devenim văzători prin împărtășirea din Cuvânt. Mărturisirea acestui fapt se regăsește la finalul Sfintei Liturghii, chiar după momentul împărtășirii cu Trupul și Sângele lui Hristos-Cuvântul, când credincioșii cântă mărturisind: Abia acum, după ce au gustat (din Pâine, ca din Trup, și din Vin, ca din Sânge) „Am văzut Lumina cea adevărată”. Ceea ce înseamnă o încredințare. Încredințarea că „lumina divină s-a manifestat în Persoana lui Hristos pe tot parcursul Liturghiei și mai cu seamă în Euharistia în care s-a unit în profunzime cu credincioșii, amestecându-se nu numai cu duhul lor, ci cu ființa lor întreagă” [Jean-Claude Larchet, *op. cit.*, p. 509].

Praznicul Învierii, Praznicul Luminii, este Praznicul cuvintelor care se prefac în ființa lucrurilor. Cuvintele pe care le rostim despre Înviere se fac ființa lucrurilor, pentru că, noi, atunci când le rostim, chemăm la existență o lume a cărei ființă este lumina. De aceea, Sfântul Efreim Sirul spune în Imnele Învierii că Acesta este „praznicul vesel”, care „în întregime e gură și limbă! Cei feciorelnici și fecioarele se fac aici trâmbițe și corni, fetele și băieții harfe și chitare. Cânt peste cânt se înalță în zbor făcându-i pe toți să urce până la cer lăudând pe Domnul slavei. Binecuvântat fie Cel prin care munții tună!” [Sfântul Efreim Sirul, *Imnele Păresimilor, Azimelor, Răstignirii și Învierii*, ediția a II-a, studiu introductiv și traducere de diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2010, p. 237].

Ajunge însă un Hristos a Înviat!, ca toate să devină vii, ca toți să devenim vii? Un foarte iubit Sfânt al Ortodoxiei, Sfântul Serafim de Sarov, ne încredințează că, da. Și, nu numai atât, ci, el era atât de încredințat – și voia să ne încredințeze și pe noi – că bucuria și lumina Învierii cuprind pe toate și pe toți cei din lume, pentru că, el însuși, chiar vedea pulsând acea lumină și bucurie în toate și în toți. Din acest motiv, îi întâmpina pe cei care îl căutau, pe cei care veneau la el, cu acel salut plin de nădejde și de lumină: Bucuria mea, Hristos a înviat! Ce s-ar putea răspunde la un astfel de salut decât: Adevărat a înviat!

Lucrarea neîncetată a comuniunii

(urmărire din p. 1)

aceasta laică era omogenă și neînvățată, azi ea se prezintă eterogen, centrifugal și nuanțat, ca reuniune de persoane mult mai educate, mai fragile și mai degrabă critice, în spiritul modernității târzii (care ne-a ajuns din urmă).

În contextul (re)dat, rostul clerului nu scade, ci sporește în dificultate. Ca nepot și strănepot al multor generații sacerdotale, știu prea bine că și tagma preoțească e omenește inegală, mai prejos de perenele sale obligații sacramentale: există preoți de mare zel misionar, așa cum există figuri rutinate, care ascund o psihodramă adesea neglijată. Există talente îndelung exersate spre învățătură și omilie, așa cum există firi contemplative și rugătoare. Dacă primim însă ansamblul, admitem pe dată că influența acestui corp preoțesc asupra întregii societăți (de la micuțul prunc poate mai sărac, din mediul sătesc, până la bătrânul academician ce se cere spovedit *in extremis*) face din el un arhitect discret al ethosului național în pragul celui de-al doilea veac al României Mari. Vom reuși să subzistăm ca națiune creștină în măsura în care clerul nostru va semăna la timp toată „țarina”: prin prezență implicată și darnică, prin transmiterea tradiției și dialogul cu lumea secularizată, prin creații teologice solide și îndemnuri argumentate. Floarea generației de mijloc e desțărâtă, iar conflictul cultural dintre cei mai vârstnici (știutori ai comunismului) și așa-numiții *millenials* (generația digitală) crește nefast, pe zi ce trece. Nu-i deloc adevărat că acest tineret nu are nevoie de modele și respinge conversația ziditoare! E firește rebel, adesea derutat și oarecum speriat de complexitatea lumii căreia e nevoit să-i facă față. Dar – așa cum e – tocmai el deține viitorul, incluzându-l aici pe cel al Bisericii drept-măritoare, de limbă românească. „Lăsați copiii să vină la Mine!”, a spus Mântuitorul Hristos tocmai pentru că ucenicii Săi îi „certau pe cei ce-i aduceau” (Marcu 10, 12-16). Nu doar să-i „lăsăm” (dimpreună cu tabletele, laptopurile și telefoanele lor inteligente), ci să-i îmbiem neconținut spre gustarea duhovnicească, pentru a-i ajuta să simtă că bun este Domnul. Răspunsul lor ne va surprinde și va reîntemeia, mâine, comuniunea iubitoare dintre cler și popor, ca pecete a unei Biserici vii.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 martie. Înaltpreasfinția Sa a prezidat Comisia Examenului de Capacitate Preoțească, organizat de Arhiepiscopia Sibiului la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Vineri, 2 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 3 martie. Înaltpreasfinția Sa a participat la Școala Gimnazială „Nicolae Iorga” din Sibiu, unde s-a desfășurat Olimpiada județeană de Religie și a adresat un cuvânt de binecuvântare celor 120 de elevi sibieni care au participat. A dăruit fiecărui participant un calendar și o iconiță.

Duminică, 4 martie. A oficiat Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din municipiul Făgăraș. În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Alexandru Morogan a fost hirotonit diacon. În seara aceleiași zile, Înaltpreasfinția Sa a susținut conferința „*Pelerini cu Hristos spre Înviere. Lumina Taborului – prevestirea Luminii Învierii*” la Biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Sibiu.

Luni, 5 martie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 6 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 7 martie. A susținut conferința cu tema „*Urcuș spre Înviere prin Taina Crucii*”, eveniment organizat în Aula Magna a Universității „Lucian Blaga”, de Organizația Tinerilor din Sibiu.

Joi, 8 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 11 martie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din localitatea Gura Râului. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Alexandru Morogan a fost hirotonit preot pentru Parohia Săcele-Satulung III, județul Brașov. A oficiat slujba de sfințire a unei troițe în curtea bisericii vechi din sat, precum și a Centrului cultural-misionar „Adormirea Maicii Domnului”. A acordat acte de cinstire principalilor ctitori și binefăcători. În seara aceleiași zile, Înaltpreasfinția Sa a susținut la Mediaș, în Catedrala „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, conferința cu tema „*Pelerini cu Hristos spre Înviere. Purtarea Crucii – urmarea lui Hristos pe calea mântuirii*”.

Luni, 12 martie. Înaltpreasfinția Sa a participat la Conferința științifică pe tema rezultatelor și continuarea procesului de evaluare a riscului, din cadrul proiectului „*Evaluarea riscului de dezastre la nivel național (RO-RISK)*”.

Marti, 13 martie. A prezidat ședința Adunării Generale a Casei de Ajutor Reciproc (CAR) a Arhiepiscopiei Sibiului, desfășurată în Aula „Mitropolit Ioan Mețianu” a Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu.

Miercuri, 14 martie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 15 martie. A prezidat ședința administrativă lunară a preoților aflați în subordinea Protopopiatului din Sibiu. Pe ordinea de zi o importanță deosebită a avut tema organizării *Întâlnirii Internaționale a Tinerilor Ortodocși (ITO 2018)*.

Vineri, 16 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 18 martie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor la Biserica „Sfinții Trei Ierarhi” din cartierul brașovean Bartolomeu. La final, Înaltpreasfinția Sa i-a oferit preotului

Vasile Zărnescu distincția „Crucea șaguniană pentru clerici”. În aceeași zi, a susținut o conferință duhovnicească la Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, în cadrul căreia au fost lansate cele două volume ale lucrării „*Din exilul păcatului la Masa Împărăției*”, apărute la Editura Andreiana. În aceeași zi, a participat la Ghimbav, la un recital de poezie religioasă susținut de actorul Constantin Chiriac, directorul Teatrului Național „Radu Stanca” din Sibiu.

Luni, 19 martie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 20 martie. A participat în Aula „Mitropolit Ioan Mețianu” de la Facultatea de Teologie din Sibiu, la simpozionul intitulat „Comemorarea bicentenarului nașterii preotului profesor Ioan Hannia”. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 21 martie. A oficiat la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, alături de un sobor de preoți și diaconi, slujba Deniei Canonului Mare al Sfântului Andrei Criteanul. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Joi, 22 martie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 23 martie. A participat la monumentul eroilor din fața Inspectoratului de Poliție al Județului Sibiu, la ceremonia prilejuită de Ziua Poliției Române. În seara aceleiași zile, a oficiat slujba Deniei Acatistului Bunei Vestiri. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 24 martie. A susținut în municipiul Iași, la Biserica „Sfântul Iulian din Tars”, situată în campusul studentesc „Tudor Vladimirescu”, o conferință duhovnicească cu tema „*Pelerini cu Hristos spre Înviere. Împună cu Hristos spre Betania și Ierusalim*”.

Duminică, 25 martie. A participat la Catedrala Mitropolitană din Iași, la festivitățile prilejuite de canonizarea Mitropolitul Iosif Naniescu, trecut în calendar sub numele Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv, Mitropolitul Moldovei, și a nevoitorului Gheorghe Lazăr, cinstit între sfinți ca Sfântul Gheorghe Pelerinul.

Luni, 26 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 27 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

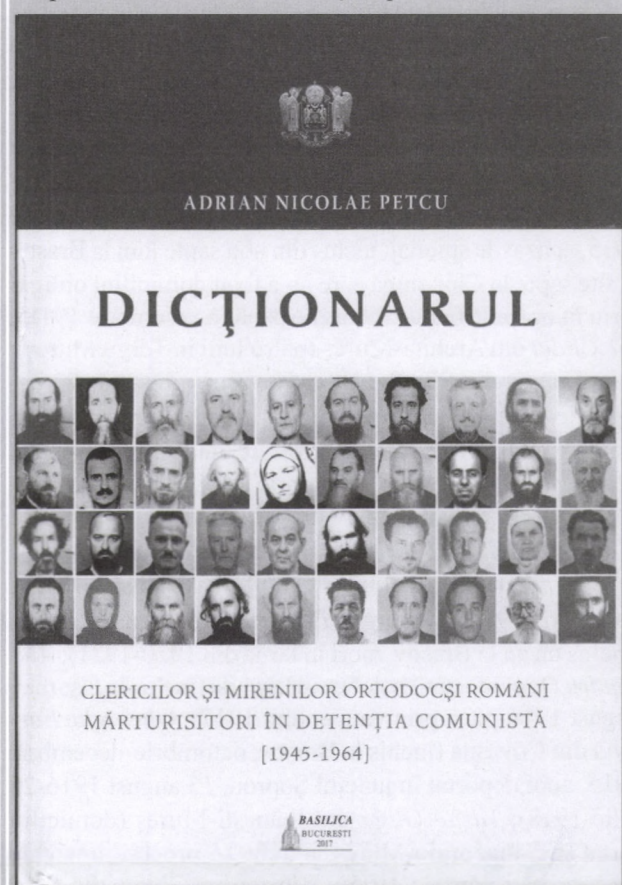
Miercuri, 28 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 31 martie. Înaltpreasfinția Sa a participat la slujba Vecerniei și a Litiei din Sâmbăta Floriilor, oficiată în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, alături de un mare sobor alcătuit din preoți și diaconi. După Vecernie a avut loc sfințirea stâlpărilor și procesiunea în jurul Catedralei Mitropolitane. La final, Înaltpreasfinția Sa a binecuvântat pe credincioșii-pelerini care au participat la această procesiune de Florii și le-a adresat un cuvânt de învățătură.

Pr. Dr. Cristian Vaida

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Anul comemorativ al mărturisitorilor din închisorile comuniste s-a concretizat, printre altele, cu publicarea unui *Dicționar al clericilor și mirenilor ortodocși români mărturisitori în detenția comunistă*, realizat de către domnul *Adrian Nicolae Petcu*. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, acest volum a apărut la Editura Basilica și reprezintă încununarea

multor ani de cercetări ale autorului pe care l-am urmărit o vreme în paginile ziarului Lumina, acolo unde dezvăluia personalitățile luminoase ale celor ce au pățimit și mărturisit în temnițele comuniste. În ciuda volumelor apărute de-a lungul celor trei decenii de la căderea comunismului la diverse edituri, volumul de față se constituie într-o adevărată piatră de hotar a cercetării acestui subiect, atât de delicat și acum pentru prima dată puternic documentat din Arhivele CNSAS.

Tot în acest cadru al mărturisitorilor din perioada comunistă putem include și volumul dedicat părintelui *Isidor Todoran*, coordonat de Părintele Profesor Ioan Chirilă și care se înscrie în seria *Personalități ale Universității Babeș-Bolyai*. Volumul cuprinde studii despre părintele Isidor Todoran, precum și câteva articole ale sale care ilustrează spectrul larg al cercetării celui de care Universitatea clujeană își aduce aminte cu atât de mult drag. Apariția acestui volum de cinstire se înscrie în cadrele culturii mulțumirii ce se dorește a fi promovată în mediul universitar clujean, dar dorește, totodată, să arate că gândirea teologică era orientată spre abordarea paradigmei interdisciplinare, deși teologiile nu făceau parte integrantă din universitate.

Activitatea intensă desfășurată în Biserica Ortodoxă Română în ultimul deceniu a fost succint, dar frumos prezentată într-un volum intitulat *Patriarhia Română. Istoric. Organizare. Activități interne și externe 2007-2017*. Acest volum se constituie într-o frumoasă și atât de necesară carte de vizită a activității Bisericii noastre a cărei complexitate poate fi conștientizată doar răsfoind acest album. Totodată, volumul invită și la o cercetare mai detaliată a fiecărui aspect semnalat aici și care reprezintă câte o verigă a unui lanț puternic ce stă strajă oricăror răuvoitori.

Mitropolitul Laurențiu

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Preoți din părțile de est ale Transilvaniei în închisori și în deportare în anii 1916-1918

Din actualele județe Covasna, Harghita și Mureș au fost închiși și deportați mai mulți preoți, deși numărul lor era mai redus în comparație cu județele Sibiu și Brașov. Ei erau arestați pe baza unor denunțuri făcute de autoritățile locale și chiar a unor preoți de alte confesiuni. Consemnăm mai întâi numele celor închiși: *Gheorghe Burlea* din Barcani-Covasna (închis, inițial, din octombrie până în decembrie 1915, acuzat de spionaj; închis din nou șapte luni la Brașov și alte șapte la Cluj, după care i s-a fixat domiciliul obligatoriu în orașul Sfântu Gheorghe până în noiembrie 1918); *Ilie Ciulei* din Archita-Mureș (patru luni în Târgu Mureș); *Ioan Coman* din Sita Buzăului-Covasna (arestat la 23 octombrie 1915 și închis trei ani la Cluj; în decembrie 1916 condamnat la moarte prin spânzurare, dar sentința n-a fost executată; eliberat la 25 octombrie 1918, dar a murit la 6 noiembrie 1918 la numai 47 de ani); *Augustin Cosma* din Micfalău-Covasna (arestat în 10 februarie 1917 și închis la Brașov, apoi cu domiciliu forțat în Rotbav-Brașov până în noiembrie 1918); *Gheorghe Dogaru* din Mărcuș-Covasna (închis un an la Brașov, mort în iarna din 1920-1921); *Alexandru Donescu* din Voșlobeni-Harghita (închis la Oșorhei, august 1916-până prin vara anului 1917); *Gheorghe Furtună* din Covasna (închis la Brașov, octombrie-decembrie 1915, apoi deportat în județul Șopron, 15 august 1916-28 iulie 1918); *Vasile Gliga* din Ibănești-Mureș (domiciliu forțat în Sângeorgiu-Mureș; a avut 15 procese intentate de autorități până în 1918); *Alexandru Gligor* din Șard (Șoard)-Mureș (arestat în toamna anului 1916, după care nu s-a mai aflat nimic despre el); *Gheorghe Hamzea* din Brețcu-Covasna (închis cinci luni la Oradea, apoi cu domiciliul forțat în satul Ghiurfalău din Ungaria); *Gheorghe Maior* din Toplița-Harghita (domiciliu forțat în satul Deag-Mureș, din august 1916 până în toamna anului 1918); *Nicolae Motora* din Sângeorgiu de Mureș-Mureș (arestat la 15 august 1916 și apoi cu domiciliu forțat în Câmpeni până la 15 aprilie 1917); *Gheorghe Neagoie* din Întorsura Buzăului-Covasna (arestat în 25 octombrie 1916 și închis la Brașov, Cluj și Oradea până la 28 octombrie 1918); *Alexandru Nicolescu Sr* din Stânceni-Mureș (arestat la 11 martie 1917 și închis la Odorhei și Târgu Mureș, apoi cu domiciliul forțat în Uioara-Alba până la 11 martie 1918); *Alexandru Nicolescu Jr* din Aluniș-Mureș (închis la Târgu Mureș, dar nu se știe cât timp); *Aurel Nistor* din Araci-Covasna (arestat la 15 august 1916, închis la Cluj până în octombrie 1916, apoi deportat în mai multe sate din județul Șopron până la 26 iulie 1918); *Emil Pop* din Tușin-Mureș (închis la Cluj, septembrie-decembrie 1916); *Iosif Popovici* din Sfântu Gheorghe-Covasna (închis la Cluj, octombrie 1915-vara anului 1917); *Iosif Tăulea* din Dobârlău-Covasna (închis la Aiud, 16 august 1916-8 decembrie 1916); *Eremia Tăcușan* din Boroșneul Mic-Covasna (refugiat la Buzău, dar acolo a fost arestat și închis la Târgu Mureș

și Cluj, din 9 ianuarie 1917 până în 30 aprilie 1917, apoi deportat în județul Șopron); *Ioan Toma* din Dobolii de Jos-Covasna (închis la Brașov și Cluj din 12 septembrie 1915 până în decembrie 1915; arestat din nou la 15/28 august și închis la Cluj până la 10 mai 1918, apoi domiciliu forțat în Brașov până în noiembrie 1918).

În afară de aceștia au fost deportați: *Ioan Branea* din Aluniș-Mureș (în jud. Șopron, septembrie 1916-octombrie 1918); *Gheorghe Cerbu* din Întorsura Buzăului-Covasna (la Nezsider și Șopron, august-decembrie 1916 și din nou la Șopron, apoi 7 aprilie 1917 până în mai 1918); *Gheorghe Dănilă* din Bahnea-Mureș (Șopron, 29 august 1916-2 aprilie 1917); *Ioan Dima* din Sita Buzăului-Covasna (Șopron, 28 august 1916-20 mai 1918); *Nicolae Gliga* din Râpa de Sus, azi Vătava-Mureș (în jud. Șopron, 21 septembrie 1916-octombrie 1918, apoi februarie 1919); *Moise Greceanu* din Chichiș-Covasna (Șopron, mai 1917-3 decembrie 1917); *Ilie Ioanovici* din Șoimușu Român-Mureș (Nagymárton, jud. Șopron, 1 octombrie 1916-10 mai 1918); *Alexandru Lupan* din Sânmărtinul de Câmpie (Veperd, jud. Șopron, 5 septembrie 1916-4 martie 1918); *Vasile Muntenescu* din Solovăstru-Mureș (jud. Șopron, 3 septembrie 1916-18 mai 1918); *Aurel Nistor* din Araci-Covasna (închis două luni la Cluj, apoi din octombrie 1916 deportat în câteva sate din jud. Șopron, până la 26 iulie 1918); *Iuliu Nistor* din Târnăveni-Mureș (în jud. Șopron, 28 august 1916-1 iulie 1917); *Ioan Oprinca*, student teolog, apoi preot în Reghin (în jud. Șopron, aproape un an); *Octavian Petra* din Ibănești-Mureș (în jud. Șopron, de la 1 septembrie 1916 – până la 1 octombrie 1918; † 15 noiembrie 1918, la 34 de ani); *Ariton Popa* din Reghin-Mureș (în jud. Șopron, 6 septembrie 1916-12 iunie 1917); Ștefan Rusu din Târgu-Mureș (Șopron, 9 septembrie 1916 până în aprilie 1917, apoi domiciliu forțat în Uioara, jud. Alba până la 28 iulie 1918); *Onoriu Sasu* din Daneș-Mureș (Csáva, jud. Șopron, 15 septembrie 1916-iunie 1917); *Grigorie Suciu* din Laslea-Mureș (Csáva, jud. Șopron, septembrie 1916 până în martie 1917, apoi domiciliu forțat în comună până în martie 1918); *Ioan Tăslăuanu* din Bilbor-Harghita (arestat în august 1918, închis la Târgu Mureș, apoi deportat în jud. Șopron până la 25 mai 1918); *Mihai Todea* din Idicel Pădure-Mureș (în jud. Șopron, 5 septembrie 1916-12 iunie 1917); *Ioan Vătășan* din Archita-Mureș (închis la Cluj în septembrie-octombrie 1916, apoi deportat în Șopron, 30 octombrie 1916-1 august 1917).

S-au refugiat dincolo de Carpați *Ioan Ciora* din Zagon-Covasna (în Moldova și Rusia, octombrie 1916-decembrie 1918); *Zaharia Lupu* din Hodac-Mureș, *Alexandru Olteanu* din Jabeșița-Mureș, *Dionisie Radu* din Aluniș-Mureș, *Ioan Sălăgean* din Idicel Sat-Mureș, *Ioan Sângeorzan* din Belini-Covasna, *Pavel Suciu* din Deda-Mureș, *Victor Șutea* din Cașva-Mureș, probabil și alții.

Junii Brașovului – mărturii de peste veacuri ale trăirii lor în spațiul dacic (I)

În ciuda unei străvechi așezări etnice românești și a continuității ei pe aceste meleaguri, înscrisă în contextul permanentelor legături cu Țara Românească și Moldova, unii istorici, greșit informați și victime ale unor elemente de suprafață, dar străini de realitățile românești [Friedrich Philippi, *Aus Kronstadts Vergangenheit und Gegenwart*, Brașov, 1974, p. 12; Lucas I. Marienburg, *Geographie des Grossfürstentums Siebenburgen*, Sibiu, 1813, vol. VI-II, p. 344; Gheorghe Neșev, *Noi date despre proveniența bulgară a românilor din Șchei*, Sofia, 1970 (extras, lb. bulgară)], au creat legenda originii bulgare pentru românii din Șcheii Brașovului, ignorând cele mai elementare mărturii ale istoriei străbune, prezente și azi, motiv pentru care ne simțim obligați ca, în limitele de spațiu, să evocăm câteva fapte menite să dovedească adevărul etnogenezei șcheienilor.

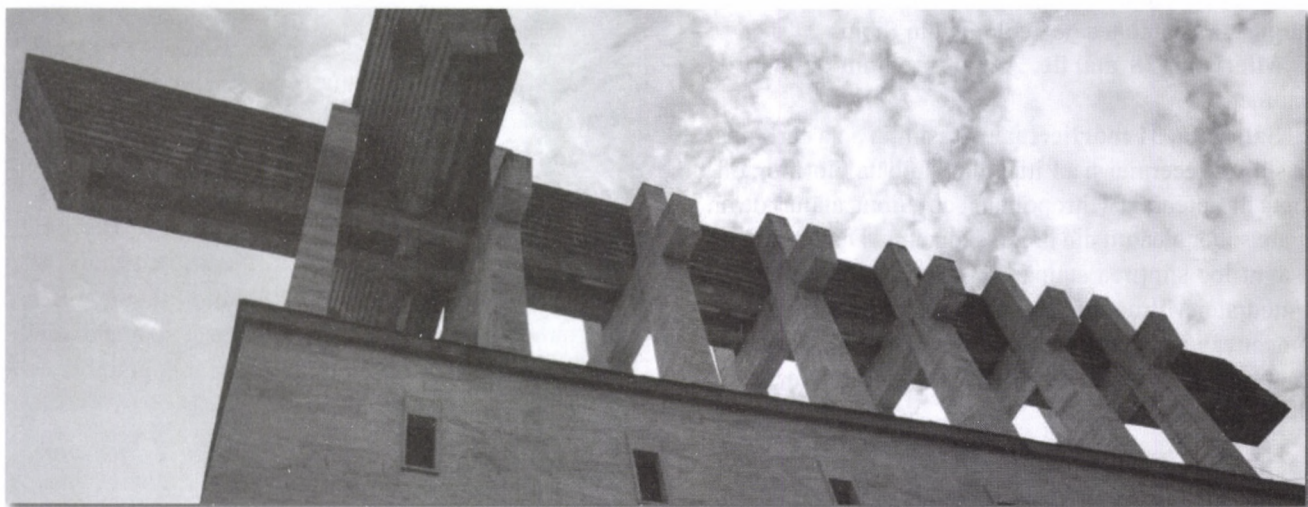
În cadrul săpăturilor arheologice s-a descoperit ceramica de tip Coțofeni, caracteristică neoliticului târziu și perioadei de tranziție spre epoca prelucrării metalelor (1900-1700 î.Hr.). Aceste urme de existență socială se continuă aici și în perioada geto-dacă, constând din numeroase vase de lut ars, lucrate cu mâna sau roata olarului, vase pictate, pinteni de fier, vârfuri de săgeți, ace, surle, brățări, inele, fibule de bronz și fier, rășnițe rotative, o monedă grecească de bronz, cești și cățui, fiind dovezi ale unui stadiu înaintat de cultură a populației geto-dacice [*Ibidem*]. Alte vestigii ceramice descoperite la Pietrele lui Solomon aparțin culturii Ciugud și provin de la o populație autohtonă românească viețuitoare pe aceste locuri în secolele XI-XII d.Hr., anterioare colonizării germane, fapt confirmat și de toponimia tradusă din limba băștinașă de cei veniți.

Julius Teutsch descoperă la începutul secolului al XX-lea urmele unei cetăți dacice cu ziduri și valuri pentru acces, loc care, tradițional, se numea „Salamonsburg” [J. Teutsch, *Die Salamonsfelsen bei Kronstadt*, în „Bericht des Burzenlander sächsischen Museums in Kronstadt”, 1913, p. 23-26]. La fel, E. Jekelius apreciază că în trecut i se spunea locului „Cetatea lui Solomon”, întrucât aici a fost o cetate încă din vremea dacică. [E. Jekelius, *Kronstadts Gasse und Platze*, în „Das Burzeland”, III, Bd., I. Teil, Kronstadt, 1928, p. 45]. Tradițional șcheienii au păstrat ideea de cetate a Junilor pentru Pietrele lui Solomon, iar cele două stânci, care găzduiesc pătrunderea în „Cetatea lui Solomon”, ei le numesc „poarta de piatră”, căci aici se postau junii care pretindeau „vamă” celor ce pătrundeau la spectacolul de la Pietrele lui Solomon [Al. Surdu, *op. cit.*, p. 19].

În aceeași măsură, pe „Dealul Curmăturii” s-au găsit numeroase obiecte aparținând epocii bronzului timpuriu, fapt ce a determinat numeroase transformări în viața economică și socială, reflectate în cultura Schneckenberg [A. Fox, *Die Schneckenbergkultur*, în „Verlag Burzenlandes Muzeum”, Brașov, 1941].

Pe Tâmpa, săpăturile arheologice au scos la iveala ceramica de tip Witenberg din epoca bronzului mijlociu [K. Haredt, în „Dacia”, an. IV, 1960, p. 112], iar analiza recentă a materialelor ceramice descoperite pe „Șaua Tâmpii” au dus la concluzia că aparțin secolului XI, fiind înrudite cu ceramica găsită la nivelul feudalismului timpuriu în alte locuri din Țara Bârsei și cu ceramica din cultura străromână Dridu [T. Vătășanu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, în vol. „Studii și articole de istorie”, VII (1965), p. 10]. Totodată, săpăturile de pe Tâmpa, unde exista o cetate, pe care unii istorici o atribuie greșit cavalerilor teutoni, au scos la iveală de sub fortificațiile de piatră întărituri mai vechi de cetate, alcătuite din valuri de pământ și palisade [*Ibidem*], ridicate de populația băștinașă înaintea venirii cavalerilor teutoni.

Pr. Dr. Vasile OLTEAN

Ortodoxie și Româniism. O viziunea teologică (I)

Declarat de Olivier Clément „cel mai important teolog ortodox contemporan”, Pr. Prof. Dumitru Stăniloae (1903-1993) și-a arătat originalitatea gândirii mai ales în modul în care a reușit să îmbine gândirea patristică cu spiritul românesc (A. Plămădeală 1993:XIV). Dar „româniismul” lui Stăniloae nu a fost fondat pe teorie, ci era o prelungire a unei experiențe de viață: „...Ce viață era în sat! Ce viață bogată în datini, în toate obiceiurile lor, în cumințenia lor, ce viață extraordinară era la sat!” – exclama el într-un interviu (R. Ioan 1993:197). De altfel, de câte ori a avut ocazia el și-a arătat admirația față de satul natal, Vlădeni, pe care l-a evocat în cuvinte calde și luminoase (D. Stăniloae – M.-A. Costa de Beauregard 2000:22-33; M. Bielawski 1998:96). Lidia Stăniloae, fiica sa, spune că „aici era tata într-adevăr acasă, nicăieri nu s-a simțit mai acasă decât în căsuța modestă de la răscrucea Uliței Mici cu cea a Cimitirului” (L. Stăniloae 2000:22).

Teologia Pr. Stăniloae se situează în interiorul unei căutări a identității românești ce și-a avut apogeul în perioada interbelică, făcând parte dintre colaboratorii revistei „Gândirea”, condusă din 1926 de Nichifor Crainic (S. Alupei 2003:11-12). Pe acesta Pr. Stăniloae îl prețuia pentru faptul că vedea Ortodoxia ca pe o componentă esențială a spiritualității românești, dar nu a ajuns niciodată la o poziție atât de extremă încât să respingă, pe baza diferenței de rasă, democrația. Nichifor Crainic promova o „etnocratie” în care cerea, în numele calității, și nu al cantității populației, o excludere a minorităților de la guvernarea noului stat, ce avea să se dedice exclusiv bunăstării comunității etice românești. Pr. Stăniloae afirma însă că în creștinism nu există „nici un fel de *anti*, împotriva nici unui popor, nici unei etnii”, destinul neamurilor fiind nu să se dezbină în luptă, nici să se unifice în mod exterior, ci să se dezvolte „în sensul acesta spiritual care să însemne dezvoltare, diversitate în Dumnezeu Care este și unit” (vezi interviul cu S. Dumitrescu 1987:175-194).

Istoricul american Keith Hitchins (1992:224-225) îl așeza pe Stăniloae, alături de Nichifor Crainic și filosoful Vasile Băncilă, în aripa „de dreapta” a gândirismului, care ar fi promovat un „naționalism în haină creștină”. Interesant este că și anchetatorii Pr. Dumitru Stăniloae au văzut în acesta un „legionar”, deși inițial scriseseră „apolitic”, acest cuvânt fiind tăiat cu pixul în actul de condamnare. Oricum, Părintele și-a executat pedeapsa de cinci ani de temniță la care fusese condamnat... (A se vedea G. Enache 2003:7, unde se găsește, în facsimil, fișa din dosarul penal). Același George Enache (2005:390) a arătat însă că în cazul „Rugului aprins” (din a cărui lot de condamnați se va afla și Stăniloae) nu a fost vorba în nici un caz de activitate legionară. De fapt, în pledoaria sa de la proces, inculpatul însuși a insistat asupra acestui aspect (A. Petcu 2013:202-205).

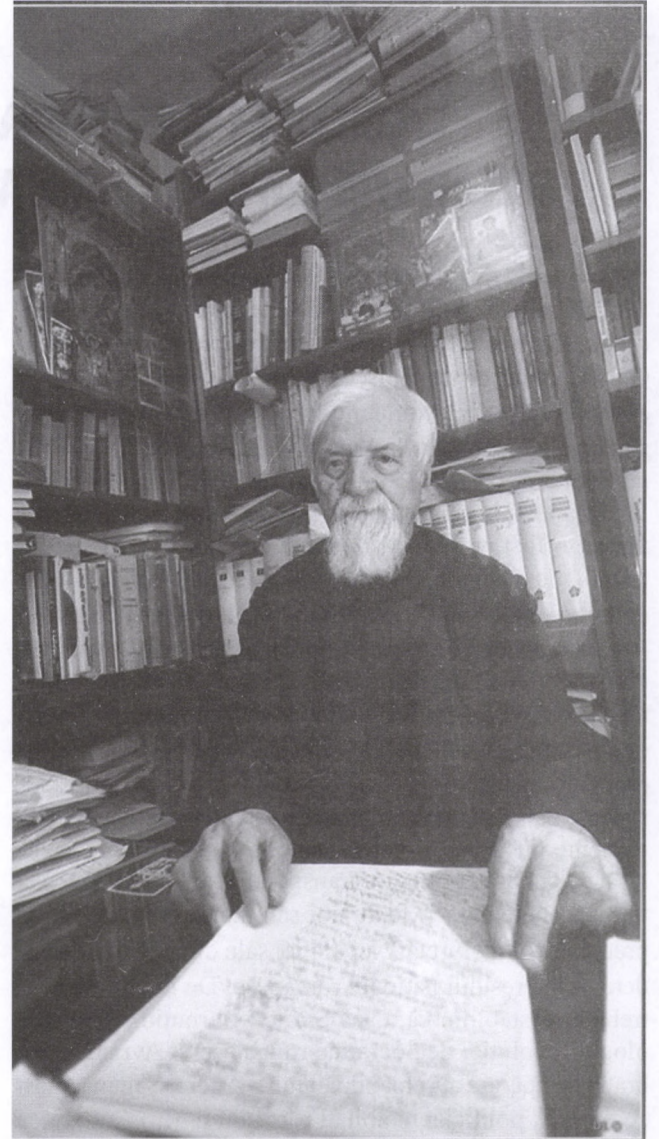
Zigu Ornea (1996:116), studiind „generația treizeci”, respinge la Pr. Stăniloae denunțarea influențelor Apusului și îl acuză (în mod fals, credem noi) de a nu fi declarat latinitatea ca un factor consubstanțial al poporului român, dar îl declară „negreșit mai echilibrat în opinii decât Nichifor Crainic”. În același timp, Dumitru Stăniloae a respins și opiniile „ortodoxiștilor” Nae Ionescu, Radu Dragnea și Dragoș Protopopescu, pe care îi acuza de protestantism și îi denunța ca având intenții politice, ușor deplasabile înspre naționalismul extremist. Tuturor acestora le sunt adresate cuvintele: „naționalismul, în sine luat, nici nu mântuie, nici nu pierde. Dar în practică orice naționalism, sau mântuie sau pierde, după cum este sau nu străbătut de *credința creștină* (s.n.)” (detalii la D. Zamfirescu 1993:170-171). (Un ucenic al lui Stăniloae prelua ideea că, „desigur, raportul dintre Ortodoxie și româniism nu trebuie să fie exploatat în sens politic naționalist”. I. Bria 1993:91)

Cele mai strălucite pledoarii pentru rolul creator al Ortodoxiei românești le-a avut însă Pr. Stăniloae în disputele cu Constantin Rădulescu-Motru și Lucian Blaga. Primul, teoreticianul *româniismului*, influențat de filosofia germană, face distincție între „cultură” (adică societatea română agrară) și „civilizație” (adică Apusul industrializat și urbanizat) și, denunțând imitarea Occidentului, afirmă funcția vitală a satului în păstrarea caracterului național (K.

Hitchins 1992:212: „el lăuda țărâniimea ca pe un bastion al neamului, iar statul era prima linie de apărare împotriva forțelor burgheze dezintegratoare”). Lipsea însă o definiție clară a ceea ce el credea că reprezintă caracterul național român, singura precizare fiind aceea că între Ortodoxie și româniism nu există o simbioză, sau, chiar dacă a existat una, ea trebuie să înceteze – în caz contrar, ortodoxismul și-ar pierde caracterul de spiritualitate religioasă creștină iar româniismul ar trebui să abdice de la rolul de promotor al progresului economic și politic. Perspectiva dualistă sau monistă este respinsă de Pr. Stăniloae; creștinismul răsăritean a fost primit în ființa poporului român odată cu formarea lui și a avut rolul de permanentizare, de păstrare a identității proprii. „Una a păstrat-o pe alta: ființa noastră națională a păstrat permanent ortodoxia și ortodoxia a păstrat nealterată ființa noastră națională. Ele au format un întreg identic cu sine însuși de-a lungul întregii sale istorii, de la începuturile poporului român și a creștinismului originar și până astăzi” (D. Stăniloae 1978:594). Această împreună-lucrare și creștere a două realități trebuie văzută prin prisma antinomiei, singura care poate explica unitatea simfonică dintre Ortodoxie și națiune. Dogma de la Calcedon, care afirma în persoana lui Iisus Hristos două firi, dumnezeiască și umană, trebuie luată drept criteriu pentru a înțelege o lume „care e mai misterioasă, adică mai adâncă în sensul ei, de cum și-o închipuie C. Rădulescu Motru” (D. Stăniloae, 1939:45).

Cea mai celebră polemică a avut-o Pr. Stăniloae cu filosoful L. Blaga. Preluând anumite idei de la O. Spengler și dezvoltându-le, el numește „matricea stilistică” românească (ce își are locul în categoriile subconștientului, zona adevăratelor impulsuri creatoare) *spațiu mioritic*, adică plaiul, „mereu ondulat orizontal” de dealuri și văi, care formează „substratul spiritual al creațiilor anonime ale culturii populare românești”. Prin Ortodoxie este desemnată mai degrabă aria etno-geografică diferită de cea romano-catolică sau protestantă din Europa; în timp ce prima este mai potrivită dezvoltării satului, ultimele au favorizat creșterea orașelor. Sensul dat de Blaga termenului „ortodox” era deci mai mult cultural și nu religios, filosoful dovedindu-se „precreștin și eretic, dacă nu ateu”. El a subliniat faptul că originalitatea spiritului românesc nu trebuie căutată în dogma ortodoxă, ci în „derogările” de la ea aduse de „spiritul de erezie” – adică, de găsit în folclorul semi-păgân păstrat în legende sacre, în bocete și colinde. Lui i se părea că doctrina ortodoxă a avut un efect de nivelare asupra popoarelor din sud-estul Europei; în consecință, elementele stilistice care îi deosebesc pe români de coreligionarii lor bulgari și sârbi se manifestă cel mai puternic în poezia și arta populară. În dosul „măștii” ortodoxismului românii și-au păstrat credințele și obiceiurile antice precreștine, ce ar proveni din fondul vechi al tracilor (K. Hitchins 1992:231).

Polemica Stăniloae-Blaga își avea premisa în faptul că mediile ortodoxe se așteptau ca filosoful să creeze un sistem care să pună în valoare substratul tradițional al gândirii creștine ortodoxe. Recunoscând anumite elemente pozitive în opera lui, „pagini minunate care i-au creat dlui Blaga gloria de filosof al specificului nostru etnic și ortodox”, Pr. Stăniloae ajungea însă să declare, deziluzionat, că „nici neamul, nici ortodoxia nu-l mai pot urma, căci nu se mai recunosc în ea” (D. Stăniloae 1997:135-136 și 149). Criticile Pr. Stăniloae vizau în special asimilarea Ortodoxiei de către spiritualitatea românească, proclamarea religiei ca fiind un produs al spiritului omenesc, negând în același timp Revelația, caracterul sofianic al creației (înțeles de Blaga, asemeni filosofilor ruși, ca la S. Bulgakov), transcendența absolută a Marelui Anonim, care prin cenzura impusă îi interzice ființei umane orice acces la cunoașterea revelației divine, negarea dumnezeirii Mântuitorului, care ar fi fost doar divinizat de un grup de adoratori, formându-se cu timpul un „mit mesianic”. Dacă Iisus Hristos nu e Dumnezeu, învierea și mântuirea sunt imposibile, iar credința devine o „jalnică iluzie”. „Creștinismul însă este clădit pe temelia Revelației și în speță pe revelațiunea desăvârșită a lui Dumnezeu întrupat ca om” (*Ibid.* p. 37). Metafizicii îi lipsește certitudinea realității ultime și calitatea acesteia

realități de a revendica pe om, proprie caracterului ei personal. „Trăsătura personalistă a ultimelor coordonate ale existenței” face ca în locul mitului să fie așezată credința, al cărei „obiect” e superior ordinii naturii și are la bază capacitatea de autorevelare a realității divine (*Ibid.* p. 67-69). Satul încetează de a mai fi un leagăn al superstițiilor magice, căci gândirea teologică pune în contradicție religiosul cu magicul – Blaga le armoniza în conceptul de cultură – iar mitul este văzut doar ca „elementul cel mai coborât al conștiinței religioase” (vezi S. Frunză 1996:47). Concluzia pe care o trăgea Pr. Stăniloae era aceea că nu subconștientul creează credința, ci ea provine dintr-o „victorie a treziei, a spiritului” asupra acestuia. Falsa opoziție între *pasivismul* răsăritean și *activismul* apusean nu ține seama de rolul moral al credinței: „există și în Răsărit un activism, dar el e interior, e pus în slujba adevăratei perfecțiuni a omului”, în timp ce în Apus el e exterior, are scopuri imanente și materialiste. Filosofia blagiană este antiortodoxă și antiromânească pentru că este „individualistă și anti-etică”, pe când Ortodoxia este sobornicească, adică etică și comunitară (D. Stăniloae 1997:140-145).

Abordând o perspectivă teologică asupra noțiunii de etnic, Pr. Stăniloae a subliniat că nu există om anațional. Umanul poate exista numai în formă națională, ține de calitatea lui, un om „necolorat” din punct de vedere național este o abstracție. Chiar și în perechea arhetipală era conștient, ca dat ontologic, virtualitatea dezvoltării ulterioare în comunități particulare a omenirii. Departate de a fi urmări ale căderii în păcat, neamurilor li se fixează un fundament metafizic în însăși Rațiunea divină. „La baza fiecărui tip național acționează un model dumnezeiesc etern pe care acea națiune are să-l realizeze și în sine, în mod cât mai deplin”. Dezvoltarea acestui „model forță” are loc prin colaborarea între Dumnezeu, ca Proniator, cu lumea (D. Stăniloae 1939:28-32). Între național și uman nu există un antagonism, calitatea națională fiind însuși umanul într-o anumită formă a lui. Ipostasurile umane își au modele eterne în Dumnezeu, nu ca idei statice, ci ca forțe care lucrează la alcătuirea chipurilor lor în lumea creată. Schema originală apriorică conține însă și anumite determinări din trecut: „ipostasul fiecărui om vine de la Dumnezeu, dar vine străbătând prin mediul unui trecut acumulat în părinții pământești, și acest drum se integrează în actul constituirii sale după imaginea ce-o are în ceruri” (*Ibid.* p. 8-9).

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

IERARHII ÎN CETATE

ANDREI ȘAGUNA, ANTONIE PLĂMĂDEALĂ și IOAN SELEJAN, trei ierarhi din Mitropolia Ardealului și statura profesională a unui istoric transilvan (II)

Dorind să atragem atenția asupra subiectului principal, din multitudinea de exemple care pot ilustra o adevărată concentrare intelectuală critică a istoricului Gelu Neamțu pentru episcopul Andrei, oferim cititorilor câteva extrase din textul intitulat „Episcopul Andrei Șaguna «regele românilor» la 1848” [Gelu Neamțu, *Fața necunoscută a Revoluției* [Cluj, Argonaut, 2004, p. 278-284].

„Despre Andrei Șaguna s-a scris mult. Așa se și cuvenea. A fost un titan. A dominat o epocă. A fost și contestat – de dușmani și de unii dintre ai săi. Istoria i-a dat dreptate lui Șaguna. (...) Fără îndoială, personalitatea lui Andrei Șaguna și-a depășit epoca și, în ciuda ofensivei unei părți a istoriografiei maghiare și a celei rolleriene și neorolleriene, figura lui strălucește astăzi mai minunat ca oricând, iar spiritul său deschis stă demult la baza ortodoxiei românești.

Deși atât de cunoscut și atât de studiat, cercetând documente publicate și nepublicate, mai ales despre revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, am putut aduce la lumină unele date și fapte noi sau mai puțin cunoscute, precum și o interpretare a poziției sale din punctul de vedere al interesului național românesc. De la bun început trebuie să stabilim că, dacă Simion Bărnuțiu a fost ideologul revoluției democratice românești și Avram Iancu brațul de apărare al românilor, atunci Andrei Șaguna a fost „creierul”, politicianul abil al românimii. (...) Atitudinea sa la Adunarea națională din 3/15 Mai 1848 de la Blaj, ar merita o analiză deosebită, ne limităm însă la raportul comisariilor guberniale Szabó Lajos și Bánffy Miklós către Guvernul, în care meritele și prestigiul lui Șaguna sunt recunoscute fără rezerve. Iată ce spune raportul respectiv din Blaj, 15 mai 1848: „... avem sincera datorie să vă raportăm că desfășurarea pașnică de până acum a acestei mari adunări populare se poate atribui aproape în exclusivitate popularității deosebit de mari a episcopului Șaguna în rândul participanților, indiferent de religie, precum și capacității sale intelectuale” [Documente 1848..., IV, 1988, doc. 7, p. 57. Blaj, 15 mai 1848]. (...) Iată cum

se oglindește acest „zvón-dorință” în procesul verbal al anchetei. (...)

Primul care vorbește despre așa ceva, a fost martorul 37, minerul Ūrmösi Ferenc, care a auzit de la un oarecare Gh. Cosma a lui Ștefan din Bucium, că în „Ardeal trebuie să fie rege român” [Revoluția de la 1848 în Transilvania. *Ancheta Kozma din Munții Apuseni*, coordonatori Gelu Neamțu și Ioan Bolovan, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 1998, p. 60]. (...) Eu, depune mărturie mai departe Kovács József, am întrebat că „unde vor să-l instaleze pe regele român dorit, și acesta până unde și-ar extinde imperiul?” La aceasta, preotul român Vasile Balint i-a răspuns: „Vor să-i unească pe românii din Ardeal cu cei din Moldova și Țara Românească și vor să formeze un singur regat” [Ibidem, p. 88]. – Martorul a dezaprobat planul, desigur, dar este remarcabilă sinceritatea preotului Vasile Balint (!) român. (...) Proprietarul de mină Szuba Jovitz jr. din Roșia Montană (romano-catolic) confirmă că în urmă cu 4 săptămâni (deci tot în mai), venind împreună cu mama lui și cu alții la Abrud, s-au întâlnit pe drum cu un om pe nume Gh. Buciuman al lui Ștefan, care, printre multe alte vorbe, a rostit următoarele: Avem speranța că nu peste mult timp Șaguna va fi regele nostru român” [Ibidem, p. 128]. (...) Gh. Cosma a lui Ștefan din Bucium (...): „Șaguna va fi rege român” [Ibidem, p. 207].

Datorită descoperirii nu demult a unui document extrem de interesant în Arhivele Statului de la Budapesta, suntem în măsură să stabilim că zvónul cu nominalizarea regelui român continuă să cutureiere spațiul transilvan, transformându-se chiar în certitudine, (...) „5. Preotul român din Sălcuța [Filipan Vasile] așa a declarat ieri preotului maghiar Szabó Sámuel, că în curând Șaguna va fi regele românilor” [Original. Arhivele Naționale Maghiare, Budapesta, Fond G. Pr., Foto 28.770-28.772, p. 207, la colectivul de editare a documentelor de la 1848. Institutul de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca]. (...) formula de adresare a căpeteniilor satului Cușma (Bistrița) către

înaltul ieromonah (era nn. AG): „Prea luminate, prea sfințite și bun neam, prea încoronatul [sb.n. – G.N.] de legea răsăriteană în Ardeal d.d. episcop Andrei Șaguna” [Arhiva Consistorială Ortodoxă, Sibiu, nr. 15 (60), 18/5 iulie 1848. Arhiva Mitropoliei Ardealului, Sibiu].

(...) „Nația noastră să fi umblat ziua cu lumina, nu se învrednicea în critica epocă de acum a dobândi bărbatul virtuților și doririlor, care ești însuși Măria Ta” [Silviu Dragomir, *Studii și documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848-1849*, II, Sibiu, 1944, p. 176-178].

Și Dumnezeu i-a și ajutat ca, în pofida tuturor răutăților și piedicilor, să-i unească pe români într-o Mitropolie, din păcate nu de dimensiunile pe care le-ar fi dorit (...).

În concluzie, suntem pe deplin îndreptățiți să-l considerăm pe Andrei Șaguna drept unul dintre marii premergători ai unității noastre naționale, fapt confirmat și de acest zvón care circula atât de insistent la 1848 în Transilvania”.

Al doilea palier (2), mult mai impresionant, poate pentru că este mai greu (rar) previzibil, este cel în care detectăm interesul, înțelegerea și disponibilitatea unor ierarhi de a privi cu atenție spre munca istoricilor și a-și expune propriile opinii asupra rezultatelor activității specialiștilor. Este, apoi, un loc comun ca istoricii să-și îndrepte atenția spre personalități revoluționare, din orice structură, dar privirea valorizatoare a ierarhilor în grădina științelor, a istoriei pure, prezența lor activă în cetate, în mijlocul frământărilor cercetărilor de actualitate, se dovedește a fi cu totul binefăcătoare, încurajatoare, confirmând, ori contrazicând, direcții de idei, derapaje, evidențind nevoi culturale etc., fiind acolo unde se întâmplă ceva important. Firește, de-a lungul timpului, numeroși ierarhi au fost prezențe remarcabile pe terenul istoriei – unii scriind-o înșiși – ca Andrei Șaguna, de pildă. Noi vom invoca întâi, în pasaje scurte, intervenția unuia dintre ei, din a doua jumătate a secolului al XX-lea, ca exemplu de ierarh academician cu fața la trecut și la prezent, deopotrivă, informat și în permanentă căutare a noutăților ce meritau reținute.

Cercetător științific Ana GRAMA

Donatismul și ispita puritanismului (II) Adâncirea câtorva conflicte personale

Datarea cu precizie a izbucnirii schismei ridică în continuare semne de întrebare, cert fiind doar că Mensurius a murit în timpul domniei lui Maxențiu (306-312), deci după încheierea „marii persecuții” și înainte de victoria lui Constantin asupra lui Maxențiu (28 octombrie 312). Pornind de la aceste *termina* (post quem și ante quem), istoricii care s-au aplecat asupra cercetării Africii romane și a donatismului au fixat debutul schismei fie în anul 307, fie în iarna 311/312, dată pe care, personal, o consider mai ușor de integrat în suita de evenimente și sinoade desfășurate în intervalul 313-315.

Revenind la desemnarea unui succesor al lui Mensurius, trebuie menționat că inițial fuseseră propuși doi clerici, pe nume Botrus și Celestius, cărora episcopul Cartaginei le-a încredințat câte o parte din tezaurul bisericii din localitate înainte de călătoria sa la Roma, de vreme ce custozii (*seniores*) își însușiseră din bunuri, iar inventarul l-a lăsat la o enoriașă în vârstă. Niciunul dintre cei doi candidați nu se bucura de o susținere unanimă și se pare că nici de încrederea ierarhului lor. În această situație comunitatea s-a orientat către arhidiaconul Cecilian, căruia i s-au adus inventarul și piesele de tezaur recuperate până atunci. Totuși, nici episcopul proaspăt ales nu avea de partea sa totalitatea credincioșilor, fiind blamat pentru reținerile sale cu privire la cultul martirilor. La acestea se adăuga opoziția pe care i-o făceau alți clerici nord-africani.

Neputând conta pe sprijinul total al maselor, Cecilian nu a putut ține piept numeroșilor săi oponenți, între care se număra și Lucilla, o nobilă de origini iberice care se stabilise în Cartagina de mai mulți ani. Aceasta nu avea să-i ierte niciodată lui Cecilian că, încă dinainte de declanșarea „marii persecuții” (303), pe când el era simplu diacon, a muștrat-o că sărutase osemintele unui presupus martir înainte de primirea Euharistiei, iar acum, după aproape un deceniu, Lucilla găsisse prilejul să se răzbune pe el. Astfel l-a acuzat pe Cecilian că ar fi un „dușman al martirilor” și l-a susținut pe unul dintre servitorii ei, un anume Maiorinus – citeț în subordinea lui Cecilian –, să devină contracandidat pentru scaunul Cartaginei. Hirotonia lui Cecilian săvârșită de doar 3 episcopi – în loc de 12, potrivit tradiției locale – veniți din Africa Proconsulară (Novellus de Thizica și Faustinus de Thurburbo) și de cel din Byzacenia (Felix de Aptunga) a oferit pretextul de care se vor prevala inamicii săi grupați în jurul lui Secundus de Tigisis. Venind în Cartagina împreună cu circa șaptezeci de episcopi numidieni au invalidat alegerea lui Cecilian sub pretextul că fusese hirotonit de un *traditor* (Felix de Aptunga), suspendându-l și numind un *interventor* care trebuia să administreze temporar viața eclezială a metropolei. Uciderea acestui loctitor în biserică-reședință a fost pusă pe seama susținătorilor lui Cecilian, iar Secundus l-a chemat în fața unui sinod pentru a-și clarifica participarea

la evenimentele petrecute. Cecilian a refuzat înfățișarea și a încercat să dezamorseze situația arătându-se dispus să mai primească o dată hirotonia din diacon întru preot, respectiv episcop și din mâinile episcopilor numidieni, dacă asupra lui Felix planează acuzația de *traditor*. Urmărind diacronic această afirmație W.H.C. Friend accentuează pericolul la care s-a expus Cecilian prin această disponibilitate, acreditând el însuși ideea că hirotonia lui este invalidă din pricina săvârșirii de către un *traditor*. Astfel a alimentat criticile episcopilor numidieni, care l-au contestat și mai mult, cum a fost cazul lui Purpurius de Limata care susținea că la această nouă hirotonie, drept pedeapsă și de dragul pocăinței, i-ar lovi capul lui Cecilian (Optatus de Mileve, *Libri VII*, I, 19, *CSEL* 26, p. 21).

Potrivit lui Optatus de Mileve ruptura a fost provocată de trei grupuri de persoane, fiind vorba întâi de acei *seniores* care aveau în custodie tezaurul bisericii, neintenționând să i-l predea lui Cecilian, cu atât mai mult cu cât față de acești curatori ai eparhiei trebuia să ia măsuri căci se făcuseră vinovați de delapidare a bunurilor bisericesti, după cum îl atenționase încă înainte de plecarea la Roma episcopul Mensurius. În al doilea rând, clericii Botrus și Celestius au contribuit cu intrigile lor, sperând că în cele

(continuare în p. 7)

Asist. Dr. Dragoș BOICU

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂȘANUL

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Martți, 6 martie. Dimineața a fost prezent la Catedrala Mitropolitană, unde a asistat la Sfânta Liturghie, apoi lucru la birou.

Joi, 8 martie. După ce a asistat la Sfânta Liturghie de la Catedrala Mitropolitană, P.S. Ilarion a oferit flori angajatelor din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului și a avut activitate la birou.

Sâmbătă, 10 martie. În sâmbăta din săptămâna a treia a Sfântului și Marelui Post, P.S. Ilarion Făgărășanul a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Sfânta Treime”, comuna Orlat, jud. Sibiu.

Duminică, 11 martie. În Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post (a Sfintei Cruci), a slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Adormirea Maicii Domnului și Sf. Ierarh Nicolae” Armeni, Protopopiatul Săliște.

Vineri, 16 martie. P.S. Ilarion a asistat la Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană, apoi a avut întrevederi cu părinții și maicile starețe din Arhiepiscopia Sibiului.

Duminică, 18 martie. În Duminica a 4-a din Postul Mare (a Sfântului Cuvios Ioan Scărarul), P.S. Ilarion Făgărășanul a slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfânta Treime și Sfântul Efreem cel Nou” din Parohia Viscri, Protopopiatul Rupea, județul Brașov.

Vineri, 23 martie. A vizitat Maternitatea din Sibiu unde a oficiat o slujbă de binecuvântare pentru femeile care au născut sau vor naște, dar și pentru personalul medical. Seara P.S. a slujit Denia Acatistului Bunei Vestiri la Biserica „din Groapă” – Sibiu.

Sâmbătă, 24 martie. P.S. Ilarion a slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Buna Vestire”, Sibiu, alături de preoții slujitori ai acestei parohii, urmată de slujba parastasului. Seara, a slujit Vecernia Bunei Vestiri, urmată de Litie, la Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena” – Sibiu.

Duminică, 25 martie. În Duminica a 5-a a Sfântului și Marelui Post, a oficiat Slujba Sfintei Liturghii la Biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” din Sibiu. Alături de P.S. Sa au slujit: părintele consilier Emanuel Tăvală, ieromonah Nifon Baboi (Mănăstirea Prislop), pr. Simion Luca, pr. Ioan Mircea Ielciu, pr. Gheorghe Șebu și alți preoți și diaconi. Credincioșii au venit în număr foarte mare, participând, după săvârșirea Sfintei Liturghii, și la slujba parastasului (la 7 ani), pentru cel care a fost ctitorul acestei biserici, pr. Nichifor Todor (1915-2011).

Luni, 26 martie. Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, a oficiat slujba de înmormântare a doamnei preotese Cornelia Onciu, soția preotului Vasile Onciu, ctitorul Bisericii „Sfinții Trei Ierarhi” din Făgăraș-Combinat. În cuvântul rostit cu acest prilej, Părintele Episcop dat citire mesajului de condoleanțe transmis familiei îndoliată de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului.

Martți, 27 martie. P.S. Ilarion a slujit, la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, slujba de Tedeum la 100 de ani de la Unirea Țării Românești cu Basarabia.

Joi, 29 martie. P.S. Sa a participat, la Colegiul „Aurel Vijoli” din Făgăraș, la festivalul-concurs „Tradiții și obiceiuri de Paști în Țara Făgărașului”, unde a făcut parte din juriu.

Vineri, 30 martie. P.S. Sa a avut program de spovedit și împărtășit. După-amiaza, a acordat un interviu postului de televiziune DIGI 24, la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.

Ierod. Ciprian PĂSĂRICĂ

Donatismul și ispita puritanismului (II)

Adâncirea câtorva conflicte personale

(urmare din p. 6)

din urmă unul din ei va ajunge episcop. În cele din urmă, Lucilla și anturajul ei și-au adus aportul, exploatând fisurile deja existente. Prin urmare, schisma a fost mai mult produsul ambițiilor și rivalităților persoanelor din anturajul lui Mensurius și al lui Cecilian, decât rezultatul presiunilor clerului numidian.

Dacă încercăm să delimităm etapele activării acestei schisme, atunci respingerea lui Cecilian trebuie văzută ca prima fază.

Următoarea etapă o reprezintă concluziile sinodului din toamna anului 312, când fiecare episcop a luat cuvântul, potrivit practicii nord-africane, constatând unilateral schisma provocată de clerul ce s-a desprins de Hristos-vița prin tăgăduire, căci mlădițele ce nu aduc roadă se taie și se aruncă. În consecință, nici cei hirotoniți de traditores nu pot rămâne în Biserică, până ce nu-și vor recunoaște greșeala și se vor pocăi și nici nu pot accepta comuniunea cu Cecilian care nu a înțeles aceste criterii. Astfel s-a formulat poziția rigoristă a episcopilor numidieni și s-a articular opoziția față de succesorul lui Mensurius, reproșându-i-se pe deasupra că pe când era diacon a refuzat să le ducă hrană creștinilor închiși la Abitina (Fer. Augustin, *Breviculus Collationis*, III. 14. 26).

Amintisem că Cecilian nu se bucura nici de simpatia populației, caracterizată un secol mai târziu de Fericitul Augustin drept „gloata sălbatică îmbătută de băuta rătăcirii și a coruperii” (Fer. Augustin, *Ep.* 43. 5. 14). Grupurile sociale defavorizate s-au raliat sinodului disident, lăsându-se antrenate de viziunea critică a celor 70 de episcopi numidieni, iar legătura dintre donatiști și clasele inferioare ale societății va rămâne o constantă de-a lungul timpului.

Cea de-a treia și ultima fază a declanșării schisme a fost hirotonirea lui Maiorinus, cunoscut drept „domesticus Lucillae” – o aristocrată, despre care se spunea că le

plătise acestor episcopi 400 folles (monede de bronz de mică valoare) pentru a-l înlocui pe succesorul de drept al lui Mensurius. Firește, suma ar fi nesemnificativă, motiv pentru care s-a speculat că era vorba, de fapt, de 400 de pungi de piese de bronz, ceea ce ar crește considerabil valoarea sumei cu care au fost stimulați ierarhii numidieni.

Câteva decenii mai târziu Optatus de Mileve prezenta succint acest moment:

„Astfel au procedat și s-a înălțat altar împotriva altarului și s-a celebrat hirotonia nelegitimă și Maiorinus, ce fusese citeț când Cecilian era diacon, slujitorul Lucillei, căreia făcându-i-se pe plac, a fost hirotonit de trădători (*ordinatus este a traditoribus*), care în sinodul numidian, menționat deja, și-au mărturisit greșelile unii altora și s-au iertat unii pe alții. Este deci clar că s-au rupt de Biserică atât Maiorinus, care a fost hirotonit, cât și cei ce l-au hirotonit și care au trădat [unitatea]” (Optatus de Mileve, *Libri VII*, I, 19, CSEL 26, p. 21).

De remarcat ar fi faptul că Optatus îi califică pe separatiști drept „traditores”, imputându-le aceeași vină a trădării, ca unii ce s-au rupt voluntar de trupul Bisericii.

Îndată după hirotonie, sinodali dizidenți au trimis scrisori irenice pentru recunoașterea lui Maiorinus către scaunele episcopale din Roma, Spania și Galia, comunicând clericilor din toate provinciile africane deciziile luate.

Și totuși în relatările Sfinților Părinți care s-au confruntat cu mișcarea donatistă un loc deosebit îl ocupă această aristocrată care i-a susținut pe separatiști. Sfântul Optatus de Mileve lasă chiar impresia că schisma este rezultatul capriciilor Lucillei, întrucât a încercat să eludeze eventualele dispoziții canonice date împotriva ei pentru excențricitățile liturgice pe care le practica:

„Din cauza [acestei femei] care era mândă și suferea ca nu cumva să ajungă sub sancțiunea [Bisericii] s-a

întâmpat să izbucnească deodată furtuna persecuției” (Optatus de Mileve, *Libri VII*, I, 16, CSEL 26, p. 18-19).

Este adevărat că Sfântul Optatus exagerează cultul aparte pentru relicvele martirilor pe care l-ar fi practicat Lucilla, dar putem să îi dăm crezare când afirmă:

„Lucilla, femeie influentă și înclinată spre răzvrătire, care înainte nu a putut suferi disciplina [Bisericii], a refuzat cu toți ai săi să fie unită în comuniune [cu Cecilian]” (Optatus de Mileve, *Libri VII*, I, 18, CSEL 26, p. 20).

Cert este că aristocrata iberică a fost doar una dintre numeroasele femei de vază ale comunității, susținătoare ale schisme, care au dobândit o importanță deosebită în noua structură de conducere, intrând „în competiție cu autoritatea ierarhică, și în mod evident cu puterea politică”. Dar în cazul Lucillei trebuie totuși să ne întrebăm dacă ea și-a folosit averea pentru a se răzbuna pe Cecilian sau mai degrabă exponenții comunității religioase africane s-au folosit de resursele ei pentru a schimba conducerea episcopiei din Cartagina (Paola Marone, „Le donne nel movimento donatista”, în *Augustinianum* 51 (2011), p. 98).

Rivalitatea dintre cele două comunități creștine din Cartagina, dar și tendințele secesioniste ale Africii au atras cu siguranță atenția autorității seculare. În același timp, încurajați de deschiderea împăratului Constantin cel Mare față de Biserică și problemele ei, așa cum a devenit evident prin textul Edictului de la Mediolanum din 313, donatiștii au apelat la el ca instanță supremă în judecarea cauzei lor, invocând diverse învinuiri la adresa lui Cecilian, și astfel au creat un precedent implicând puterea imperială în rezolvarea unei probleme bisericesti, așa cum vom vedea în numărul următor.

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Mii de credincioși la Slujba Învierii de la Catedrala mitropolitană din Sibiu

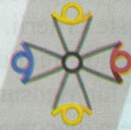
ITO
2018
 ÎNTÂLNIREA INTERNAȚIONALĂ
A TINERILOR ORTODOCȘI
Sibiu, 6-9 septembrie 2018

Gânduri la Zile de Toamnă

Suntem atinși de sindromul dezbinării, conflictului între ideologii și uneori ne jignim, ne rănim. Fragilitatea tinereții poate vindeca lipsa de cordialitate a maturilor? Poate generația celor 100 de ani de România să vindece fuga din România a generației tinere? Suntem chemați să mărturisim că, deocamdată, singura instituție care ne cuprinde tinerețea în toate idealurile ei este Biserica, oricât de dificil le-ar fi unora să creadă acest lucru. Chemați să mărturisim unitatea unui Neam, știm că ea se naște din unitatea de Duh întru Hristos, Domn și Dumnezeu strămoșilor noștri și nouă. Asta nu înseamnă că nu ne bucurăm să fim oameni de știință ori profesioniști în domenii de graniță, că nu știm cu ce anume se consumă gândirea lumii moderne. Nu, Hristos nu ne încurcă în a fi oameni. Ne obligă ca omenia noastră să fie lucidă, realistă, o omenie legată de motivația Învierii. Oare ce mai înseamnă asta pentru lumea în care trăim? Cum se leagă Unitatea unui Neam de Învieria lui? Dumnezeu, contemporan cu noi, cu fiecare generație altfel doar în ce ne privește, ne aduce aminte că suntem oameni numai în măsura în care nu uităm să fim bucurie unii altora.

Sibiul, în această toamnă a Centenarului Românesc, va încerca să aducă aminte tineretului că Dumnezeu este Bucurie, Unitate, Sfințenie și că Liturgia este un Dar prin care toate acestea se restartează în conștiințele noastre. Nu știm încă nimic din ce poate fi toamnei ce vine bucurie. Știm doar că Tânărul cel dintâi chemat la întâlnire cu tinerii Ortodoxiei este El, Dumnezeu nostru Înviat. Asta va face toată Bucuria posibilă!

Pr. Constantin NECULA

ITO
2018
 ÎNTÂLNIREA INTERNAȚIONALĂ
A TINERILOR ORTODOCȘI
Sibiu, 6-9 septembrie 2018

Mii de credincioși au participat la Slujba Învierii oficiată la Catedrala mitropolitană din Sibiu. Sfânta Lumină a fost oferită credincioșilor de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, iar Slujba Învierii a fost oficiată pe o scenă amenajată pe treptele Catedralei mitropolitane. După slujba religioasă, a fost citită pastora IPS Mitropolit Laurențiu la Praznicul Învierii Domnului, intitulată „Icoana Învierii Domnului – Chipul biruinței lui Hristos asupra morții”.

Slujba Învierii a continuat în Catedrala mitropolitană, după care a fost oficiată Sfânta Liturghie. Răspunsurile liturgice au fost date de Corala „Timotei Popovici” a locașului de cult, dirijată de pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza.

În cadrul Sfintei Liturghii au fost sfințite pâinea și vinul cunoscute sub numele de „paști” care au fost împărțite la final tuturor credincioșilor. De asemenea, mulți dintre credincioșii prezenți s-au împărțășit cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

La final IPS Mitropolit Laurențiu i-a binecuvântat pe credincioși și le-a transmis urările specifice acestei mari sărbători a creștinătății.

„Mulțumim Bunului Dumnezeu pentru că ne-a învrednicit să petrecem împreună această noapte sfântă. Vă mulțumim pentru că ați participat în număr atât de mare și ați arătat dragoste față de Biserică, și vă dorim ca Lumina lui Hristos să lumineze sufletele noastre pentru ca să ne putem bucura acum, în Săptămâna Luminată, și apoi în fiecare duminică să ne amintim de ziua de Paști,

pentru că fiecare duminică este legată de această mare sărbătoare”, a spus ierarhul.

La slujba Vecerniei din Duminica Paștilor, numită și „A doua Înviere”, preoții din Protopopiatul Sibiu au venit la Catedrala mitropolitană din Sibiu pentru a fi alături de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului și de Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. În cadrul slujbei, Evanghelia rânduită pentru această Vecernie a fost citită în 12 limbi, o veche tradiție prin care se arată universalitatea mesajului dumnezeiesc.

După Vecernie a urmat tradiționala Procesiune a Învierii. Preoții și credincioșii au vestit minunea Învierii Domnului pe străzile cetății Sibiului, pe traseul: Catedrala mitropolitană-strada Mitropoliei-Piața Mare-Strada N. Bălcescu-Parcul „ASTRA”-Catedrala mitropolitană. Cu icoana Învierii Domnului în brațe și cântând imnurile specifice Paștilor, preoții și credincioșii au dus în cetate bucuria mării minuni.

„Să întărim mărturisirea pe care o facem acum prin salutul dintre noi. Este o mare bucurie să ne salutăm cu «Hristos a Înviat!-Adevărat a Înviat!», dar pentru ca bucuria să nu piară, să nu treacă după această perioadă post-pascală, trebuie să-L luăm pe Hristos în noi periodic, să reinnoim legătura directă cu El prin Sfânta Împărtășanie. Mântuitorul Hristos Care a Înviat și ne-a creat mare bucurie să fie cu noi cu toți, să ne dea putere să ne putem bucura privindu-ne unii pe alții și să iertăm toate pentru Înviere”, a spus ÎPS Mitropolit Laurențiu.

Ștefan MĂRCULEȚ

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacție:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție online:** Vicențiu-Dragoș Bășa.

ISSN 1223-8392

REDACTOR-ȘEF:

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: telegrafulroman@yahoo.com. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2018 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la Tipografia Șaguniana – Sibiu